

Ievads

Saskaņā ar konsultāciju līgumu starp Alus un dzērienu iepakojuma savienību (turpmāk tekstā –ADIS) un PricewaterhouseCoopers SIA (turpmāk tekstā – mēs, PwC), mūsu darba uzdevums bija salīdzināt konteineru sistēmas darbības modeli ar pilnu depozīta sistēmu, ietverot sistēmu aprakstus, darbības modeļus, efektivitātes rādītājus un izmaksas, kā arī izvērtēt starptautisko pieredzi un identificēt depozīta sistēmas ieviešanas ietekmi uz ārpus depozīta sistēmas esoša iepakojuma apsaimniekošanas izmaksām

Pieeja

Lai izpildītu darba uzdevumu, PwC organizēja intervijas ar industrijas dalībniekiem, kurās piedalījās pārstāvji no Atkritumu apsaimniekošanas operatora (anonīms), Ražotāju atbildības sistēmas operatora (Latvijas zaļais punkts SIA), atkritumu apglabāšanas poligona (Getliņi EKO) un Vides Ministrijas. Turklāt, tika sagatavoti informācijas pieprasījumi, kā arī analizēta publiski pieejamā informācija (gada pārskati, statistikas dati utt.) par iesaistīto pušu izmaksām esošās atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzturēšanai. Lai prognozētu depozīta sistēmas ieviešanas ietekmi, tika izvērtēta starptautiskā pieredze.

Pieņēmumi

Tā kā atbilstoši mūsu informācijas pieprasījumam neviena no aptaujātajām pusēm nevarēja sniegt detalizētu informāciju par esošās atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izmaksām, kā arī informācijas trūkuma dēļ nav iespējams atdalīt iepakojumu dalītās vākšanas sistēmas izmaksas no sadzīves atkritumu apsaimniekošanas izmaksām, konteineru sistēmas un pilnas depozīta sistēmas izmaksu un naudas plūsmas salīdzinājums tika veikts balstoties uz publiski pieejamu informāciju un vairākiem pieņēmumiem, kas saskaņoti ar ADIS pārstāvjiem:

- Atkritumu apsaimniekošanas operators strādā bez peļņas;
- Pēc depozīta sistēmas ieviešanas, Ražotāju atbildības sistēmas operatora administrācijas, mārketinga un apmācību izdevumi tiek saglabāti iepriekšējā līmenī;
- Pēc depozīta sistēmas ieviešanas būs nepieciešamība uzturēt konteineru sistēmu līdzīgos apmēros kā šobrīd;
- Iepakojuma izmaksu pieaugums tiek kompensēts no ražotāju licenču maksas;
- Dati par iespējamo depozīta sistēmas ieviešanu un darbību, kuri izmantoti konteineru un pilnas depozīta sistēmas salīdzinājumam, tika ņemti no PricewaterhouseCoopers SIA 2008.gadā veiktā pētījuma „Iepakojuma depozīta sistēmas ieviešanas aspektu analīze un priekšnosacījumu izstrāde stikla pudelēm, PET pudelēm un skārdenēm”, neveicot papildus izpēti un analīzi.
- No Vides ministrijas iegūtie efektivitātes rādītāji attiecas uz 2007. gadu, jo aktuālāka informācija pētījuma brīdī nebija pieejama.

Pētījums tika veikts, ņemot vērā Vides ministrijas ir izvirzītos depozītu sistēmas ieviešanas mērķus:

- Dabas resursu un enerģijas taupīšana, veicinot iepakojuma atkritumu pārstrādi un nodrošinot iepakojumu direktīvas noteikto reģenerācijas normu izpildi;
- Vides piesāpājuma ar dzērienu iepakojuma atkritumiem samazināšana.

Secinājumi

Pēc iepazīšanās ar starptautisko pieredzi, abu sistēmu darbības modeļu salīdzināšanas un izmaksu rādītāju analīzes, tika izdarīti šādi secinājumi:

- Efektivitātes rādītāji pieaugs tām materiālu kategorijām, kurās ietilpst uz depozīta sistēmu novirzāmais iepakojums, taču šo rādītāju uzlabošana vien nenodrošinās Latvijai visu 2015.gadam noteikto savākšanas efektivitātes mērķu sasniegšanu (60%);
- Samazināsies vides piesāņojums ar dzērienu iepakojumu, taču pastāv iespēja, ka pārējo vidē izmesto atkritumu apjoms (aptuveni 90%) netiks ietekmēts;
- Paralēli izmantojot abas sistēmas, papildu sākotnējām depozīta sistēmas ieviešanas izmaksām aptuveni 9 miljonu latu apmērā, var ievērojami pieaugt arī ražotāju un patērētāju finansiālā slodze (par aptuveni 9 miljoniem latu);
- Iepakojuma izmaksu pieaugumu iespējams kompensēt no uzņēmumu licenču pārdošanas ieņēmumiem, taču pastāv risks, ka visas depozīta sistēmas ieviešanas un uzturēšanas izmaksas nāksies segt patērētājiem. Iepakojuma izmaksu pieaugums apkopots zemāk redzamajā tabulā.

Izmaksas (Mln LVL)	Konteineru sistēmas ietvaros	Pēc depozīta sistēmas ieviešanas (prognoze)	Pieaugums Mln LVL / %	
Ražotāju izmaksas par depozīt sistēmā iekļaujamā iepakojuma apsaimniekošanu	1.9	5.4	3.6	290
Ražotāju izmaksas par ārpus depozīta sistēmas esošā iepakojuma apsaimniekošanu	9.6	13.1	3.5	37
Ražotāju kopējās izmaksas par iepakojuma apsaimniekošanu	11.4	18.5	7.1	62
Patērētāju izmaksas par atkritumu apsaimniekošanu	24.1	26.0	1.9	8

Papildu piezīmes

Atbilstoši ārzemju pētījumiem un aptaujāto industrijas ekspertu viedoklim, lai nodrošinātu augstākus savākšanas un reģenerācijas rādītājus ir nepieciešams:

- Radīt papildu iespējas atkritumu dalītajai vākšanai un reģenerācijai;
- Nodrošināt atkritumu apglabāšanu un biogāzes iegūšanu Getliņu poligonā atbilstoši tehnoloģijai, lai tādējādi izpildītu Latvijai noteiktos reģenerācijas rādītājus;
- Piemērot augstākus atkritumu izvešanas tarifus nešķīrotajiem atkritumiem un, attiecīgi, zemākus tarifus šķīrotajiem atkritumiem;
- Piemērot atkritumu izvešanas tarifus atbilstoši katras mājsaimniecības radītajam svaram (vai apjomam);
- Nodrošināt radīto atkritumu uzskaiti vienādās mērvienībās (kubikmetros vai kilogramos) visa atkritumu apsaimniekošanas posma garumā;
- Pašvaldību līmenī noteikt stingrāku regulējumu atkritumu apsaimniekošanai, uzliekot par pienākumu katrai mājsaimniecībai noslēgt līgumu par atkritumu izvešanu, nosakot kāda tilpuma atkritumu kontainers un ar kādu intensitāti ir jāaizved no mājsaimniecības;
- Uzlikt par pienākumu publisko vietu (parku, mežu, atpūtas vietu un tml.) īpašniekiem nodrošināt iespējas atkritumu savākšanai;
- Izvirzīt stingrākās valsts prasības par izlietotā iepakojuma apsaimniekošanas visa posma caurspīdīgumu.